

500 Lib. VI. De Marty. Præmio

LXX. quibus ipsa Christi gloria, id est notitia
Ps. 115. 15. clara cum laude. Ideo Psal. 115. 15. dicitur
mors, quæ infertur sanctis (sic vertit Chaldaeus) pretiosa; Hebraicè glorijsa in con-

speculo Domini, id est Domino. LXX. Interpretes aliter efferrunt Isaiae verba: *Et erit confidens super eum omnis glorijsus in domo Patrii sui.* Sanè Ecclesiae glorijs sunt Martyres generosi, qui in tribulatione, & ipsa Christi cruce gloriantur; ad Galat. 6. 14. ad Roman. 5. 3. Quò recipit Sanctus Petrus

t. Pet. 4. 14. 1. Epis. cap. 4. 14. Si exprobramini in nomine Christi, beati eritis; quoniam quod est honoris, & glorie, & virtutis Dei, & qui est ejus spiritus, super vos requiescit. Sermo est de

amplissimis ornamentis, quibus Martyres persecutionem pro Christo subeunt fruuntur in hac vita mortali. Illud preme: *Qui est ejus spiritus super vos requiescit: quod Syrus*

Syrus. vertit: *Quoniam spiritus Dei glorijsus requiescit super vos.* Appellat spiritum Dei glorijsum, qui Martyrum patientia, & tormentorum perpessione est connexus. Hic spiritus glorijs super Martyres requiesceas, eos glorijs reddit, ita ut absit illis glorijs nisi in Cruce Jesu Christi.

Martyrii pondus elatio, mē crucifixi brachis pendit, uferri possit. **1731** Sed enim pro gloria est Hebraicè *chabod*, quod significat etiam honorem, dignitatem, gravitatem; à verbo *cabad*, id est gravare, aggravare, premere, opprimere. Unde gloria, de qua Isaías, est quasi onus quadram & gravitas; quæ ut tollatur, oportet robore maximo pollere. Cur non in hoc onore glorio, & gravissima gloria intelligijs significari martyrii dignitatem præ se ferentem grave admodum pondus, & oppressionem cruciatum, & ignominiarum? Obserueret Martyres pondus gloriae tantum, nisi crucis brachia, & crucifixi Jesu humeros haberent sibi paratos ad portandum. Idcirco suspendere dicuntur super crucem cruci suffixum Jesum, *Omnem glorijs, honorem, dignitatem, pondus, & gravitatem:* ut sic in martyrio quidquid ponderis est evacuetur; & quod gloria, & honoris habet, perferit: ideo glorijs dicit Isaías, cum posset dicere pondus, & gravitatem. Pajulasse sibi crucem suam Christus dicitur, Joan. 19. 17. Miror qua ratione caro Christi vulneribus confessa, tot discrucia verberibus, spinis terebrata, vigiliis contrita, tantum crucis pondus bajulare potuerit. Sed quid mirum: si à cruce ipsa sustentabatur: & elevabatur divexata tunc Christi caro; ac si martyrium crucis non pondus, sed gloria illi esset: *Cruis* (ait Drogo lib. de sacra. Domi. passi.) *gloria tua est, crux imperium tuum est super humerum tuum; portas portantem te.* Ea est crucis virtus, ut elevet, & sustentet portantes: & licet Martyres eam tollant, dum martyrium subeunt, non pondere opprimentur, sed potius per illam pondus elevatur, & pondus ipsum non pondus, sed gloria, & triumphus appetet. Propterea Christus Dominus cum prius crucem ipse portasset, eam postea tradidit Simoni Cyrenensi portandum Lucæ 23. 26. Quorū hæc? Argutè Ambrosius ostendit lib. 10. in Lucam: *Bonus ordo nostri profectus est, ut prius crucis sue trophyum ipse erigeret, deinde martyribus traderet erigendum.* Sanè cum Martyres cruciamenta, & mortem perferunt ad Christi imitationem trophyum cru-

Jo. 29. 17. **Drogo.** **Crux ele- vat, & sus- tentat por- tantes illam.**

S. Ambr. quis ergo dicuntur: quasi crux ipsa, martyrii pondus cruci adscriptum, non pondus sit, sed glorijs triumphus. Adde, martyrii glorijs, & pondus dici ab Isaia è cruce suspendi, & pendere: quia si crux Christi non esset, Martyres, & martyrii glorijs in Ecclesiæ decessent. Ideo Sanctus Chrysostomus orat. de crucis exaltatio. dicit: *Crux prædicatur, & Martyres fuent, & Cribres escent.* *Stianæ doctrina confessio invalescit.* Neque S. Chrysostomus ratione id intelligas, qua dicebat Andreas Cretenis orat. 1. in exaltati. crucis: *Si crux non esset, Christus in terra non fuisset, non humanitatem induisset Deus.*

Vatab. **1732** Tertiò subdit Vates, ed crucis elevationem spectare, ut ab illa vasorum diversa genera suspendantur. Ex Hebreo veritas; ne potes: cum Vatablo, stirpes, & posteri, vel filii, & filie: cum Forero, egressiones, & genimina, sive progenies, & propagines. Sanctus Hieronymus de Apostolis verba capit, & omnibus creditibus: sed praesertim accipienda de fidei martyribus, qui antonomasticos sunt crucis, & crucifixi filii, & filiae, propagines, & progenies. Quò veniunt illa Cantic. 4. 3. verba; *Capilli tui sicut greges caprarum, quæ as- cenderunt de monte Galaad.* Etenim capillis designari Christi Martyres contendit eleganter Sanctus Gregorius Nyssenus orat. ultima in Cantica, id probans ex capillorum natura, quæ neque exustione, neque festinatione dolorem percipiunt; sic Martyres capillorum instar in adversis casibus se sensus expertes declarant, etiam vel scelio proper fidem in Christum, vel ad bestias, vel in ignem obiectio perferenda sit. Ihiusmodi capilli capis Galaditanis assimilantur, quæ per loca transitu difficilia, prærupaque fidenter incedunt: & ad multa legalia sacrificia sint a Moysi usurpatæ, ut idem Nyssenus observat. Dicuntur ascendisse de monte Galaad: Græcè de monte testimonii, seu martyrii. Dixerim, de monte martyrii Martyres ascendisse, id est de monte Calvariae, ubi Christus crucifixus, ubi Basilica magna aedificata à Magno Constantino, quam magnum martyrium dici placuit; uti refert Stephanus Duran. Ita dicebatur à Christo ibi passo Martyrum principe, & verè Martyre: vel etiam quia inde in omnes Martyres promanavit martyrii gloria. Ab hoc enim monte, seu magno martyrio suam illi trahunt originem, quod probat verbum illud ascenderunt: quod enim Hispani est descendere ab aliquo, Hebrei est ascendere ab aliquo, ex analogia arboris, & ramorum à radice sua ascendentium. Ita argutè interpretatur nostrar Alcasar ibi.

1733 Quartò Martyres à Christi cruce suspenduntur ut vasa craterarum, seu phialarum. Ubi Hieronymus putat crateras esse Apostolos plenos vitalibus aquis. Cæterum ad Martyres sunt etiam verba referenda juxta illud Prover. 9. *Sapientia edifica- Prover. 9. vit sibi dominum: immolavit victimas suas.* **Martyres viuimus.** LXX. jugulavit filios suos. Sanctus Augustinus. **S. Aug.** lib. 7. de civit. Dei cap. 20. *Martyrum victimas immolavit.* Subexit Salomon: miscuit vinum: LXX. miscuit in cratera vinum suum: cum intuitu ad crateras, quibus victimarum sanguis excipiebatur, & libabatur. Exod. 25. & Numer. 4. 7. Tales sunt Martyres, crateræ sanguine plenæ, quem effundunt

S. Hier. *Crux nos effet nee Christus, & martyres esent.*

1734 **P**ro hoc argumento illustrare nitar Zachariæ verba cap. 9. ubi sermonem esse litterarium de Christi Domini, & Ecclesiae catholicae glorijs, media Apostolorum, & virorum Apostolicorum prædicatione, quam suo sanguine obsignarint, extra omnem debet esse dubitationem. Subdit v. 14. *Dominus exercituum proteget eos, & subieciet lapidibus funda: & bibentes inebriabuntur quasi à vino, & replebunt ut phiale, & quasi cornua altaris.* Reor vaticinum hoc ad Martyres spectare, qui in passione crucis suum ad libamen offerunt Deo. Cuius interpretationis unum reperi patronum nobilissimum Tertullianum lib. 4. contra Marcionem cap. 39. putat enim Zachariam loqui de persecutionibus, & passionibus venturis in martyrium. Unde paulò aliter effert Zachariæ verba: *Dominus omnipotens proteget eos, & consument illos, & lapidabunt lapidibus funda, & bibent sanguinem illorum velut vinum, & replebunt pateras quasi altaris.* Pulchre sanè, ac verè hæc ad Martyres pertinent. Verba membrorum coctarum in fornace rerum, maximè verrò lapidum; ut rectè hic observar Montanus. Etenim fideles pro Christi nomine, & igne combustos, & lapidibus obrutos saepè, notum ex dictis lib. ante lapso. Subdit Vates; *Et bibentes inebriabuntur quasi à vino.* Martyres videlicet, qui saepè dicuntur bibere ad ebrietatem usque ad obrietatem, unā cum Christo. Matt. 20. 22. *Potes tibis bibere calicem, quem ego bibiturus calicem pafsum?* Imo hæc est calix ille de quo Matt. 26. fons. 39. Christus ad Patrem: *Transfæt à me calix iste: juxta Hilarii interpretationem. Hoc ergo passionis calice inebriati sunt Martyres nostri Pl. 22. 5.* Et calix tuus inebrians quam præclarus est. S. Chrysost. in Catena Dan. Barb. *Calix tuus, de quo clamaisti; transfæt à me calix iste: de isto calice bibit Ecclesia, inebriantur Martyres.* Lege originem tract. 12. in Matt. S. Augustinum in Pl. 35. 5. Maximum Homi. 1. de S. Cypriano. Ergo suo ipsorum sanguine pro Christo abundè fuso inebriando Martyres vaticinatur Zacharias.

1737 Quæ interpretatio sit luculentior ex subiectis verbis: *Et replebunt ut phiale, & quasi cornua altaris.* LXX. Replebunt Tertullianus; *Martyris quasi pateras altare.* Tertullianus; *Replebunt quasi pateras altare.* Quod dicitur cum intuitu ad hostiarum sanguinem, qui phiale reci- pieba.

In via, & in Patria. Cap. XXII. 501

Zach. 9. 15. dunt Deo, & quasi libant in altari. De quo infra cap. 22. ad illud Zachariae 9. 15. Replebunt ut phiale.

Quinto crucis eriguntur, ut ex illis suspendatur omne vas musicorum, id est omnia instrumenta musica; nam vox nabel instrumentum musicum significat generatim, & speciatim etiam psalterium, & lyram. Illi sunt ex Hieronymi mente, qui omni tempore in Dei laudes personant. Et tales dixeris Ecclesiae Martyres, magnalia voce, & passione concientes. Lege dicta supra lib. 3. parte 2. cap. 7. ubi Martyres esse instrumenta musica, statuimus: vide etiam dicta parte 2. cap. 4.

C A P. XXII.

Crux in martyrii locis, trophya sunt pro Martyrum victoriis ereta.

1734 **P**ro hoc argumento illustrare nitar

Zachariæ verba cap. 9. ubi sermonem esse litterarium de Christi Domini, & Ecclesiae catholicae glorijs, media Apostolorum, & virorum Apostolicorum prædicatione, quam suo sanguine obsignarint, extra omnem debet esse dubitationem. Subdit v. 14. *Dominus exercituum proteget eos, & subieciet lapidibus funda: & bibentes inebriabuntur quasi à vino, & replebunt ut phiale, & quasi cornua altaris.* Reor vaticinum hoc ad Martyres spectare, qui in passione crucis suum ad libamen offerunt Deo. Cuius interpretationis unum reperi patronum nobilissimum Tertullianum lib. 4. contra Marcionem cap. 39. putat enim Zachariam loqui de persecutionibus, & passionibus venturis in martyrium. Unde paulò aliter effert Zachariæ verba: *Dominus omnipotens proteget eos, & consument illos, & lapidabunt lapidibus funda, & bibent sanguinem illorum velut vinum, & replebunt pateras quasi altaris.* Pulchre sanè, ac verè hæc ad Martyres pertinent. Verba membrorum coctarum in fornace rerum, maximè verrò lapidum; ut rectè hic observar Montanus. Etenim fideles pro Christi nomine, & igne combustos, & lapidibus obrutos saepè, notum ex dictis lib. ante lapso. Subdit Vates; *Et bibentes inebriabuntur quasi à vino.* Martyres videlicet, qui saepè dicuntur bibere ad ebrietatem usque ad obrietatem, unā cum Christo. Matt. 20. 22. *Potes tibis bibere calicem, quem ego bibiturus calicem pafsum?* Imo hæc est calix ille de quo Matt. 26. fons. 39. Christus ad Patrem: *Transfæt à me calix iste: juxta Hilarii interpretationem. Hoc ergo passionis calice inebriati sunt Martyres nostri Pl. 22. 5.* Et calix tuus inebrians quam præclarus est. S. Chrysost. in Catena Dan. Barb. *Calix tuus, de quo clamaisti; transfæt à me calix iste: de isto calice bibit Ecclesia, inebriantur Martyres.* Lege originem tract. 12. in Matt. S. Augustinum in Pl. 35. 5. Maximum Homi. 1. de S. Cypriano. Ergo suo ipsorum sanguine pro Christo abundè fuso inebriando Martyres vaticinatur Zacharias.

1735 **D**ominus exercituum proteget eos: Martyres nempe generosos, ut adversa quæque subeant fortiter. Montanus ex Hebreo, vertit: *scrutabitur super eos: id est, erit illis clypeus ad defendendum, atque etiam virtus, fortitudine magna ad vincendum, è Cruce pendens.* Quod pius vates prædixerat Pl. 90. 4. *Scapulis suis abumbrabit tibi, & sub pennis ejus sperabis: scuto circumdabit te veritas ejus.* Ubi S. Hieronymus. *Exaltabitur in Cruce: extendet manus, & proteget nos Christus qui est veritas, supponit scutum suum.* Certè felicitas Ecclesiae Christianæ, in suis Martyribus divexatae commendatur, propter Dei providentiam è cruce pendens, in primis singularis. Christus enim è cruce pendens, ipsaque crux vice est milie clypearum, quibus Martyres tuati sunt, & tyrannos expugnarunt: & licet triumphatores evaferint dira tormenta subeundo, & mortem ipsam: adhuc illis scutum fuit Christus crucis suffixus, iactus excipiendo, & à Martyribus prohibendo, ut ille quodammodo puteretur, & illi effusam in le tyrannorum crudelitatem patienter exciperent magna cum alacritate pœnis fortiores, & quasi corporis expertes. Sibi consonat Da-

Montanus. Christus è Cruce pen- dens Marty- ribus est vi- cemille clypearum. Pl. 90. 4.

S. Hier. *Bibentes Martires usque ad obrietatem.*

1736 **A**etas fidelis erga generosos Athletas suos protectione, *Conjungit eos, & igne combinet, obruunt lapidibus funda: sic vertunt LXX. Id est, hostes, & tyranni igne comburent, atque communient fornacis igne. Verbum enim devorare adjungi solet ignis nomini; vox autem subiecti fragilitatem ostendit coctarum in fornace rerum, maximè verrò lapidum; ut rectè hic observar Montanus. Etenim fideles pro Christi nomine, & igne combustos, & lapidibus obrutos saepè, notum ex dictis lib. ante lapso. Subdit Vates; *Et bibentes inebriabuntur quasi à vino.* Martyres videlicet, qui saepè dicuntur bibere ad ebrietatem usque ad obrietatem, unā cum Christo. Matt. 20. 22. *Potes tibis bibere calicem, quem ego bibiturus calicem pafsum?* Imo hæc est calix ille de quo Matt. 26. fons. 39. Christus ad Patrem: *Transfæt à me calix iste: juxta Hilarii interpretationem. Hoc ergo passionis calice inebriati sunt Martyres nostri Pl. 22. 5.* Et calix tuus inebrians quam præclarus est. S. Chrysost. in Catena Dan. Barb. *Calix tuus, de quo clamaisti; transfæt à me calix iste: de isto calice bibit Ecclesia, inebriantur Martyres.* Lege originem tract. 12. in Matt. S. Augustinum in Pl. 35. 5. Maximum Homi. 1. de S. Cypriano. Ergo suo ipsorum sanguine pro Christo abundè fuso inebriando Martyres vaticinatur Zacharias.*

1737 **Q**uae interpretatio sit luculentior ex subiectis verbis: *Et replebunt ut phiale, & quasi cornua altaris.* LXX. Replebunt Tertullianus; *Martyris quasi pateras altare.* Tertullianus; *Replebunt quasi pateras altare.* Quod dicitur cum intuitu ad hostiarum sanguinem, qui phiale reci- pieba.

502 Lib. VI De Marty. Præmio

piebatur, & fundebatur ad cornua altaris.

Et planè significantur Martyrum perpetios: quorum mors Deo est sacrificium honestæ gratissimæ. Ad Philip. 2. gaudens de martyrio suo Paulus aiebat: Sed eti immor- 43. 3. Ecclisumque soleant pattores ante æstum mendacum greges ad umbras conducere; uti qui-

Ad Philip.
2.

Theodo.
Sapi. 3. 6.
S. Cypri.
S. Dorot.

Zacha. 9.
Martyres dicuntur oves occisi, sonit, seu victimæ.

Tertul.

Ad Rom.
8. 36.

S. Augul.
S. Cypri.

Rufinus.

Hesich.

S. Bona.

Can. 1. 6.
Christus pastor è crine suas oves, id est Martyres protegens, & obumbrans.

Genef. 38.
15.

piebatur, & fundebatur ad cornua altaris. Et planè significantur Martyrum perpetios: quorum mors Deo est sacrificium honestæ gratissimæ. Ad Philip. 2. gaudens de martyrio suo Paulus aiebat: Sed eti immor- 43. 3. Ecclisumque soleant pattores ante æstum mendacum greges ad umbras conducere; uti qui- dam apud Plinius lib. 18. cap. 33. moneret: Plinius. Cum meridiem adesse senties, pecudem à sole in opaca cogito; exoptat Ecclesia tantopere in suis divexata Martyribus, sponsi Jesu pro regentem umbram; ubi pascat, ubi cubet, vel etiam ex Hebræo, cubare faciat. Porro locus, ubi eo persecutionum æstu bonus ille Pastor Jesus cubare facit suum gregem, est calvariae locus; in quo è Cruce pascit, & cubat; vexatas oves suas obumbrans ac protegens sub umbra alarum suarum, id est, extensurum ad Crucis formam brachiorum. Itaque opportunè Philo Carpa. ad illa verba, Phi. Car. sermonem esse ait de hora sue necis, quando ad horam sextam (id est meridianam) ad nonam usque tenebra factæ sunt super universam terram: idcirco clamat: ubi pascas, ubi cubes in meridie. Expende modò Paftoris Jesu Can. 1. responsum: Si ignoras te, o pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi post vestigia gregum, & pase hædos tuos juxta tabernacula pastorum. Hebræa sonant; si non sapis tibi: Hispanæ, sino telo sabes; ubi scilicet cubem, & quomodo pascam, & cubare faciam oves meas; egredere, & ibi &c. id est, imitare oves ad carnificinam euntes; sequere vestigia Patriarcharum. Prophetarum, existorum omnium, qui in hac vita pressiones pro Deo sustinuerunt per Crucis iter ambulan tes. Ita noster Del Rio.

P. Del Rio

1740 Denique varicinium suum ita obsignat Zacharias: Quia lapides sancti elevabuntur super terram ejus. Certè, ni me fallo, lapides sanctos, & elevandos super terram, appellat crucium trophyæ Martyrum honorem erecta in locis, ubi cruciatus, & mortem subire. Tigurina effert; Lapides consecrati in Tigrina. sublimè ferentur super terram ejus. Nam est Hebraicè nezer, quod significat consecrationem, separationem, selectionem, sanctitatem, à verbo nazaret, id est separare, consecrare, sanctificare. Unde transferri potest: Lapides consecratis, separationis, selectionis, sanctitatis. Vel etiam; Lapides separati, consecrati, selecti, sancti elevabuntur super terram. Quid velat afferre hos lapides illi, ex quibus crucis sunt lapideæ in locis martyrum pro Martyrum trophyæ? Atqui istiusmodi lapides à vulgaribus lapidis separantur, feliciturque, atque eo ipso, quod in crucis speciem efformentur, sanctificari, & consecrari dicuntur. Hebraicè pro elevabuntur est mithnojeshoth, id est vexillabuntur, seu elevabuntur ut vexillum. Disponentur in crucis formam, quæ est Christi, & Martyrum vexillum. Placet nostri Cornelii mens Montanum secuti, qui per hos lapides accipit non gemmas, ex quibus confertur diadema, nec lapides fabricæ primarios; Sed eos, qui in titulum victoriae, triumphi, vel rei aliquius illustris eriguntur. Et forte ea verba à Zacharia prolatæ sunt cum intuitu ad lapides consecratos, ex quibus Moyses construxit, & erexit altare cruciforme in trophyum victoriae ab Amalec reportatae, crucis Dominicæ virtute, quam præ se ferebant Moyses brachia cruciformiter extensa. De quo Exo. 17. 15. ubi Oleaster, & nonnulli ali 15. putant

In via, & in Patria, Cap. XXII. 503

putant elevatam utramque manum à Moysen tenente virginem Domini inter eas; ac si esset cruci suffixus. Quod probare possent ex Abac. 3. ubi gloriofus Israëlitici populi egressus ex Ægypto decantatur: Cornua in manus ejus, ibi abscondita est fortitudo ejus. Virginem Moysis, quam ipse extensis brachiis habebat, cornua appellat, ob ejus miram fortitudinem, & miraculosam virtutem à Christi venturi cruce omnino dimanantem: unde Hebræa reddi possunt ad verbum: ubi secreta confilium fortitudinis, & omnipotentiae divinæ. Et quidem vox Hebræa: pro qua nostra abscondita, significat absconditum, & arcanum mysterium. Ergo in hujus rei memoriale, & arcanum ejus mysterium, nec nos pro Martyrum triumphis erexit Moyses altare lapideum, quasi trophyum crucis, & crucifixi: Et vocavit nomen ejus: (altaris) Dominus exaltatio mea; dicens quia manus filii Domini, & bellum Domini contra Amalec. Hebraicè pro exaltatio est vexillum; dominum planè in Crucis ara vexillatum prævidebat, qui manu occulta pugnabit: unde LXX. in manu occulta pugnat Dominus. Eugubinus; in manu excelsa. Eriguntur ergo in locis, ubi Martyres sunt perpessi, crucis trophyæ, in signum victoriae ab illis reportatae per Crucis potentiam.

1741 In Jacobea scala Crucem Christi significari, Dominum verò innimum scalæ Iesum crucifixum; per Angelos ascendentis, & descendentes, designari Ecclesiæ Martyres, latè statuimus supra. Expende ad hæc, quid Jacobus effecit post dulces illos, ac felices somnos; ut tanti Sacramenti memoria fibi, & posteris vigeret: Tulit lapidem, quem supposuerat capiti suo, & erexit in titulum fundens oleum desuper. Sanè lapsus ille prægrandis erat, vices egerat pulvinaris Jacobo dormienti, Christumque somno mortis in Cruce captum praesignanti. Unde noster Gretserus lib. 2. de cruce cap. 7. rectè adnotavit, hunc lapidem, seu titulum suisse umbram quamdam sanctissime Crucis, quæ Christi

LXX. Eugub.

Lapis à Iacobō erexitus, post scalæ viisonem, crucis trophyum. Genef. 28.

P. Gretse.

Can. 11. Sanguis Christi.

12. ubi probat, multos lapides olim unctos fuisse, & pro Diis habitos, ex Prudentio lib. 2. adversus Symmachum. De quo etiam latè Petrus Pithæus in 2. adverfa-

Pithæus.

riorum cap. 14. Maneat ergo in Crucifixi Jesu, & suorum Martyrum gloriam, & trophyum, erigi opportunissime cruces in locis martyrii.

Parco alii multis, quibus conciliari splendor posset huic nostro argumento. Lege dicta à nobis suprà lib. 4. ubi probavimus,

à Christo crucifixo extare in Ecclesia tam ingentem Martyrum numerum.

TRAC